PROBLEME DE TEXTOLOGIE

DE

R. MUNTEANU

În ultimii ani, reeditarea clasicilor noştri a devenit o preocupare tot mai stăruitoare a filologilor şi istoricilor literari. Rînd pe rînd, operele scriitorilor de mare însemnătate în cultura noastră ca I. Budai-Deleanu, Al. Odobescu, B. Ştefănescu-Delavrancea, Caragiale sau ale scriitorilor mai mărunţi ca Sion şi alţii, au fost redate cititorilor în condiţii filologice superioare celor din trecut. Cercetătorii experimentaţi şi numeroşi tineri, care îşi fac ucenicia în domeniul activităţii editoriale, şi-au dat contribuţia în această direcţie.

În aceste condiţii mi-am luat sarcina grea de a reedita jurnalul de călătorie scris de I. Codru Drăguşanu. Proiectată să apară la început în „Biblioteca pentru toţi" de unde a fost trecută însă în colecţia „Clasicii noştri", ediţia îngrijită de mine nu avea pretenţia unei lucrări de mare rigoare filologică.

Ţinînd seama de destinaţia ediţiei care se adresează unor cercuri mai largi de cititori, unele particularităţi lingvistice, care trebuie respectate într-o lucrare de mare stringenţă ştiinţifică, nu au fost avute în vedere în această situaţie.

La puţină vreme după apariţia în librării a „Peregrinului transilvan", cunoscutul critic Şerban Cioculescu a publicat în paginile revistei „Gazeta literară" o amplă recenzie în legătură cu modul în care am făcut transcrierea memorialului scriitorului din Drăguş.

Regret că pînă în momentul de faţă, din motive independente de voinţa mea, n-am avut posibilitatea să-mi exprim punctul de vedere în legătură cu minuţioasele şi subtilele observaţii ale experimentatului editor al operei lui I. L. Caragiale şi I. Codru Drăguşanu.

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

Semnalez, de la început, faptul că o bună parte din numeroasele obiecții aduse de Șerban Cioculescu în legătură cu modul de editare a „Peregrinului transilvan" sînt întemeiate.

Pornind însă de la considerentul că procesul filologic deschis de Șerban Cioculescu cu prilejul retipăririi scrierilor prozatorului ardelean ridică probleme de interes mai larg în legătură cu editarea unora dintre clasicii noștri, precum și de la faptul că uneori poziția domniei-sale nu mi s-a părut suficient de clară sau de justificată, socotesc că intervenția mea tardivă în această discuție nu va fi lipsită de o anumită utilitate în elucidarea unor probleme ridicate. Pe de altă parte, experiența de editor a lui Șerban Cioculescu m-a făcut să urmăresc cu un interes deosebit recenzia sa, mai ales că mă găsesc în fața primei mele ediții care, în pofida celor arătate de cunoscutul critic, îmi permit să cred că ridică probleme dificile cu totul specifice, neîntîlnite în aceeași măsură la scriitori de seamă din generațiile mai vechi. De altfel, cum era și firesc, am așteptat ca publicarea recentei ediții să stîrnească unele discuții și am sperat că intervenția unui experimentat editor nu se va limita doar la relevarea unor lecțiuni greșite sau la unele omisiuni, ci va îmbrățișa și unele probleme de ordin mai general, privitoare la modul de transcriere a textelor scrise cu dificila ortografie etimologică. Dat fiind faptul că noi, pînă în momentul de față, nu dispunem de un sistem științific de transcriere a ortografiei etimologice și că nici editurile nu și-au formulat criterii precise în această direcție, procesul filologic deschis de Șerban Cioculescu se anunță a fi de la început deosebit de interesant.

O asemenea contribuție la elucidarea unor probleme de textologie, domeniu în care la noi cercetările se găsesc la început, poate fi de un neprețuit ajutor pentru tinerii editori. Socotim că edițiile viitoare mult așteptate, din scrierile lui S. Micu, Gh. Șincai, P. Maior, T. Cipariu, I. Eliade Rădulescu etc., ar apărea, în lumina unor astfel de discuții, în condiții mult mai satisfăcătoare.

Una din problemele de interes mai larg, pe care le ridică Șerban Cioculescu în recenzia sa, este aceea a caracterului normativ pe care îl are ortografia etimologică, nu numai sub aspectul impunerii unui mod de scriere, ci și în sensul reflectării unei realități fonetice prin imaginea vizuală a cuvîntului.

Trecem peste justa interpretare a modului de transcriere a sunetelor *ă, î, ț, z, s* (pe care Șerban Cioculescu în mod greșit le numește *semne diacritice*) și ne oprim asupra afirmației în care domnia-sa precizează că atunci cînd etimologiștii „scriau *a potea, potență, nepotență, potențios, atotpotente*, ei nu pronunțau ca poporul contemporan : *a putea, putință, neputință, putincios* etc.

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

Aceeași concluzie se desprinde și din pasajul în care criticul afirmă că Drăguşanu cînd scria *bene* dorea să impună o pronunție reală. La fel și forme ca : *sene*, *a mori*, *a porta*, *morinte*, *dominecă*, *generatione*, *contributione*, *natione* etc. reprezintă după părerea domniei-sale realități fonetice care trebuiau respectate, schimbarea lor constituind o gravă abatere de la autenticitatea textului.

Departe de noi gîndul de a contesta faptul că etimologiștii se străduiau să impună prin imaginea vizuală a cuvîntului și o altă pronunție mai mult sau mai puțin îndepărtată de cea obișnuită, mai ales că după părerea multora dintre ei, savanții, oamenii de largă cultură, erau cei dintîi care-și puteau permite libertatea de a schimba limba.

Cu toate acestea, *uzul vorbirii* n-a fost neglijat de acești pasionați reformatori ai limbii noastre. T. Cipariu, de pildă, arată acest lucru cu toată claritatea într-un pasaj din „Principii de limbă și scriptură" pe care îl transcriem într-un stil modernizat : *Cum că deși etimologismul e întîiul factor al limbii, prin care s-au constituit formele originale, dar fonetismul e al doilea pentru că prin el s-au constituit particularitățile care disting limba românească, de către surorile ei și amîndouă au format uzul vorbirii în limba românească, iar nu unul sau altul singur* (p. 342).

De altfel, un puternic sprijin în felul în care am procedat pentru a considera că forme ca : *explicatione*, *generatione*, *natione* nu sînt realități fonetice îl găsim în „Tentamen criticum", opera lui Aug. Treb. Laurian, ale cărui reguli, după cum recunoaște și Șerban Cioculescu, prozatorul ardelean le urmărește îndeaproape. În nota 1, bunăoară, de la pagina 8 se afirmă : *Auditur ferme ut u in syllabis finalibus* : *one*, *oni*, *ome*, *omi*, *onte*, *onti*, *onde*, *ondi*, *uti* : *carbone*... *titione*, *nome*, *monti*, *tonde* etc.

Prin analogie cu exemplele indicate aci, am transcris *națiune* pentru *natione*, *generațiune* pentru *generatione* etc., socotind că formele amintite nu sîntem obligați să le considerăm neologisme de proveniență italiană, ci cuvinte refăcute după etimoane latine, așa cum apar atîtea în dicționarul lui Laurian și Massim, unde întîlnim : *estenuatione* < *extenuatio*, *esterminatione* < *exterminatio*, *estensione* < *extensio* (v. vol. I, p. 1200).

Șerban Cioculescu ne mai reproșa printre altele faptul că n-am păstrat forme ca : *morire*, *dominecă* etc. În nota 2 de la pagina 8 a aceleiași lucrări, Laurian precizează : *Effertur pariter ut u in omnibus atonis in principio et medio*, *uti* : *rogare*, *arbori*, *parcella*, *morire*, *dominecă*, *tempori* etc.

Prin analogie cu aceste cazuri, noi am transcris și alte forme ca : *putere*, *putincios* etc. Șerban Cioculescu consideră de asemenea o gravă abatere de la textul autentic faptul că am transcris *bine* pentru *bene*,

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

sine pentru *sene* etc. La nota 1 de la pagina 11 din „Tentamen criticum" se spune: *Auditur, ferme, ut i in ultimis syllabis: ene, eni, eme, emi, ente, enti, ende, endi, uti: bene, mene, neme, menti, prende, parente, tene* etc. Prin analogie cu aceste exemple au fost transcrise numeroasele forme asemănătoare, mai ales că și unele rime din versurile scriitorului permit o asemenea interpretare.

Așadar o interpretare a ortografiei este absolut necesară și înșiși corifeii latinismului îndreptățesc o asemenea poziție. Acad. Al. Rosetti și B. Cazacu, în studiul „Probleme de fonetică în studiul limbii romîne literare din sec. al XIX-lea", publicat în „Limba romînă", nr. 2 din anul 1955, arată că: *necesitatea interpretării ortografiei și deci a cunoașterii realității fonetice înfățișate într-un anumit fel se pune și pentru cercetătorul limbii romîne literare din sec. al XIX-lea, epocă în care s-au aplicat limbii scrise variate sisteme ortografice (fonetic, latinist, italienizat) etc.*

Exemplul pe care îl dau autorii amintiți, din prefața „Lexiconului" de la Buda, tipărită pe o coloană cu litere latine, pe altă coloană cu caractere chirilice, este de asemenea elocvent pentru distincția între o anumită modă grafică și realitatea fonetică. Dacă în textul scris cu caractere latine întîlnim forme ca: *înantea, nomiti, amblase, intr'ensul*, în celălalt întîlnim forme obișnuite ca: *înaintea, numiți, îmblase într'însul*. Cu toate exagerările pe care le aduc latiniștii de mai tîrziu, considerăm că există numeroase dovezi care pledează pentru o astfel de interpretare a scrierii etimologice practicate de autorul „Peregrinului transilvan".

Sprijinindu-ne pe unele principii din „Tentamen criticum", ținînd seama de unele indicații din „Istoria limbii romîne", vol. VI, scrisă de acad. Al. Rosetti care discută, printre altele, *alternanțele grafice*, am socotit și noi în cazul *anumitor* grafii duble ca: *dominecă — duminecă, coprins — cuprins, ciarlatan — șarlatanism, ambassiată — ambasadorele* că nu este necesar să le păstrăm, considerîndu-le pe cele care nu corespundeau cu evoluția istorică a limbii simple indicii grafice.

Forma *dominecă*, de pildă, este puternic concurată în „Peregrinul transilvan", de *duminecă* care apare la paginile 44, 119, 120 și 126 și altele. Același lucru se întîmplă și cu alte forme.

Dacă în asemenea cazuri considerăm că am procedat just, în numeroase alte cazuri trebuie să recunoaștem că modernizarea textului nu este justificată. Forme ca: *a rizeca, machină, progredem, carneval, limonată, colonată* etc. trebuiau păstrate și observațiile critice ale lui Șerban Cioculescu ni se par întemeiate. Cu o anumită ezitare am transcris însă *stradă* pentru *strata* și *sigur* pentru *secur*.

Precizarea care se face în dicționarul lui Laurian și Massim unde se spune: „*strata rău strada*" (vol. II, p. 1301), „*secur, rău segur sau*

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

sigur" (vol. II, p. 1129), ni se pare că indică mai degrabă o normă de scriere decît una de pronunție. Optarea pentru forma *sigur* am făcut-o și prin analogie cu *scură* și *scomot*, unde consoana *c* redă în realitate sunetul *g*.

Ținînd seama de considerentul că studiul limbii scrierilor lui Drăgușanu se poate face pe texte publicate în diferite reviste cu criterii relativ diferite de scriere, nu pe manuscrise, noi socotim că stabilirea formelor autentice de limbă din scrierile sale trebuie făcută, pe de o parte, printr-o continuă raportare la limba vorbită în acea vreme, pe de altă parte, prin atenția deosebită acordată unor particularități persistente în lucrările sale din diferite perioade, în pofida unor particularități ortografice întîmplătoare care n-au o largă circulație în opera sa.

Procedeul acesta se impune cu atît mai mult cu cît respectul deosebit acordat de etimologiști regulilor, în practică a dus la pulverizarea lor de la o revistă la alta și, uneori, în cadrul aceleiași reviste. „Organul Luminării', unde își publică Cipariu „Principiile de limbă și scriptură", este un exemplu elocvent de inconsecvență în aplicarea principiilor etimologice.

Diferențele de scriere de la o lucrare la alta și de la o etapă la alta, apreciate prin prisma celor arătate de Șerban Cioculescu, care consideră că imaginea vizuală a cuvîntului impune și o normă de pronunție, duc la concluzia îndoielnică a rostirii diferite în același an sau de la un an la altul a numeroase cuvinte, scrise în mod diferit de la o lucrare la alta și uneori în cadrul aceleiași opere. Că vor fi existat cuvinte pe care scriitorul le rostea într-un anumit fel în 1848, altfel în 1865, și altfel în 1869, nu ne îndoim. Asemenea cazuri se întîlnesc și la Negruzzi și la alți scriitori, dar că acestea ar fi foarte numeroase în limba literară scrisă, nu în cea uzuală, vorbită, e de asemenea greu de presupus, dat fiind faptul că limba literară nu se schimbă cu atîta ușurință într-un timp relativ scurt, mai ales, cînd ideile lingvistice ale scriitorului au rămas aceleași.

În textul „Peregrinului transilvan" din „Concordia" întîlnim forme ca: *lacrime*, *dorere*, *din*, *proiept*, *derepțiune*, *corespundintia*, *capitanul*, *nici*, *bine*. În volumul publicat în 1865 întîlnim forme ca: *lacreme*, *durere*, *den*, *din*, *proiect*, *corespondentia*, *capetanul*, *nice*, *bine și bene*, *dereptiune*, *direptiune*, *directiune* etc.

Dacă în „Concordia" întîlnim alături forme ca: *notabilitate* și *raretăți*, *căpitan* și *romanteci*, în scrisoarea din „Peregrin", publicată în „Familia" din anul 1879, sînt frecvente forme ca: *civică*, *diplomatică*, *îndătinat*, spre deosebire de textul „Peregrinului" din 1865, unde sînt predominante grafii ca: *realetate*, *publec*, *spiret*, *curiosetate* etc. Însuși titlul volumului era „Peregrinul transelvan".

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

În asemenea cazuri noi am mers de cele mai multe ori pe principiul unificării textelor, potrivit formelor corespunzătoare cu evoluția limbii, considerînd că *unele* forme care apar doar sporadic în scrierile sale ca : *natione* și *explicatione* sînt, probabil, impuse de redacțiile revistelor în care scriitorul își publică operele. De altfel examinarea minuțioasă a particularităților scrierilor lui Drăguşanu publicate în „Concordia", „Familia", „Universul", „Foaia pentru minte"... îndrumează pe cercetători spre această concluzie.

(Alte abateri semnalate de Şerban Cioculescu în transcrierea noastră sînt fie rezultatul unor inconsecvențe, fie consecința unor motivări filologice diferite).

Că redacțiile revistelor imprimau textelor scriitorilor pe care îi publicau sistemul lor ortografic, e un lucru cunoscut. Al. Rosetti și B. Cazacu arată, în studiul mai înainte amintit, că unele forme ca : *riu*, *ris* etc., întîlnite în poeziile lui Eminescu din ediția lui Bogdan-Duică nu se găsesc în manuscrise, unde sînt formele obișnuite : *rîu*, *rîs*, redacția „Convorbirilor literare" fiind aceea care le-a introdus în opera lui Eminescu.

De o atenție deosebită din partea criticului Şerban Cioculescu se bucură notele ediției noastre. Că aceste note trebuiau să fie mai numeroase și pe cît posibil ferite de erori, este adevărat și sîntem de acord cu obiecțiile exigentului critic. Dar obiecții de felul celor în care ni se reproșează că am explicat *în sumul grad* prin *cel mai mare*, nu prin *cel mai înalt* sau că am dat ca echivalent al expresiei *„cum mi-i depinse moșul"*, *„cum mi-i descrise moșul"*, nu *cum mi-i zugrăvi*, mi se par minuscule pe lîngă unele probleme mai importante, a căror justă rezolvare ar fi fost de un real folos pentru generația mai tînără de cercetători. De asemenea întreaga teoretizare asupra *„ante gustului meu pentru limba latină"*, provocată de explicarea espresiei *pregust* prin *puțin gust*, pornește de la înțelegerea eronată a textului din partea criticului.

În ediția din 1865, textul cu pricina este astfel : *căpitanul Dobay mă certase pentru nimica cu multă asprime, de tînăr dîndu-mi pregust de disciplina militară, statul spre care de naștere eram menit ; dară și jurai a nu-l îmbrăța nice cînd.*

Pornind de la pasajul citat, Şerban Cioculescu consideră că explicația expresiei *pregust* prin *puțin gust*, este greșită, echivalentul just fiind *a-i da dinainte gust de...*

Reiese însă din pasajul citat de noi că certurile căpitanului Dobay au avut pentru tînărul răzvrătit drept consecință crearea unei evidente antipatii pentru armată. Traducînd în alți termeni expresia de mai sus, în sensul explicației noastre, am spune : *de tînăr dîndu-mi (puțin gust) de disciplina militară*, nota de anterioritate păstrîndu-se prin expresia

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

de tînăr. Pe cînd dacă transcriem pasajul de mai sus în sensul explicației lui Șerban Cioculescu *de tînăr dîndu-mi* (*dinainte gust*) *de disciplina militară*, sensul exact al expresiei se pierde și formularea este pleonastică.

De altfel explicația noastră se găsește și în dicționarul lui Laurian și Massim și cred că autorii amintiți pot fi învinuiți cu oarecare greutate de *antegust* pentru limba latină. La pagina 743 a vol. al II-lea din dicționarul amintit, *pregustare* este explicat, pe de o parte, prin: 1) *a gusta din ceva înainte de cineva*; 2) *a bea sau a mînca foarte puțin*. Precizăm că a doua explicație figurează la pagina 994 și în dicționarul lui Candrea.

De o atenție deosebită din partea rigurosului critic se bucură și greșelile de tipar din ediția noastră. Țin de la început să precizez că în cazul cînd mi-aș fi întocmit singur *erata*, multe greșeli ar fi putut fi evitate; pe de altă parte, dacă alături de ochiul „puțin limpede" al editorului ar fi existat o mare conștiinciozitate din partea corectorului Barbu Cioculescu, multe erori de tipar ar fi fost înlăturate. Revizuind acum corecturile ediției noastre (menționez că doar a doua mi s-a dat pentru verificare), constat că unele greșeli semnalate de mine persistă în forma definitivă.

În corectura a doua era scris într-un pasaj *ius primae noctis*; s-a făcut corectura și totuși a apărut în textul definitiv *iujus primae noctis*. În aceeași corectură figurau forme ca: *deîntru* pentru *den întru*, *deasupra* pentru *desupra*; *legumeni* fiind invizibil, era încercuit și apare *legumeri* etc. etc.

Dar partea cea mai mare a recenziei lui Șerban Cioculescu este destinată semnalării de lecțiuni greșite, omisiuni, rînduri sărite, inconsecvențe. Și în acest caz numeroase observații sînt îndreptățite. Socotim însă că de la o serie de erori semnalate (unele rezultate din greșeli de ortografie sau de tipar nesezisate, exemplu: *nuditatea feței* pentru *ruditatea feței*) într-o ediție atît de dificilă, pînă la aprecierea criticului că editorul recent al „Peregrinului" a dovedit o totală *incapacitate de lectură*, este o cale foarte lungă. Trec peste faptul că un examen filologic riguros și binevenit, de felul celui făcut asupra ediției pe care am îngrijit-o, aplicat altor lucrări îngrijite de cercetători cu mai multă experiență, ar duce la concluzii ce ridică multe semne de întrebare și mă opresc pentru exemplificare asupra ediției din „Peregrinul transilvan", îngrijită de Șerban Cioculescu, criticul care are în îndelungata sa carieră publicistică și o remarcabilă experiență editorială. Cu toate acestea, lecțiunile greșite abundă și în ediția domniei-sale. În „Însemnarea cuprinsului" întîlnim cuvîntul *amenințări* pentru *amenități* (care e cu totul altceva), *drumul potcovit și șoseaua* (în textul modernizat) pentru *drumul potcovit zi șoseaua* (strada calciată), *post maritim* pentru *cost maritim*

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

(cuvîntul *cost* este greșit explicat și în glosar) și... *măgarul de la Avignon* pentru *maghiarul de la Avignon*, greșeală care apare și în ediția noastră.

În cadrul ediției întîlnim substantive la plural, în original redate prin forme la singular: *ca și vorba „hoțî" de la barbarii „goțî"* (p. 6, ed. 1865), *ca și vorba „hoț" de la barbarii „goți"* (p. 12, ed. Ș. C.). Redarea formei nearticulate *„săteanu"* (ed. 1865) prin *„săteanul"* apare și în ediția îngrijită de Șerban Cioculescu, nu numai în cea îngrijită de noi. Raportarea aceasta la ediția îngrijită de cunoscutul critic (ediție folosită uneori de noi fără suficient spirit critic) se impune mai ales pentru cititorul neprevenit care, dacă compară unele forme din ediția din 1942 care nu sînt rezultatul *„căii de mijloc"*, pe care mărturisește criticul că a urmat-o, cu cele identice și criticate în ediția noastră, nu știe cînd a greșit rigurosul filolog: atunci sau acum?

Întîlnim, de asemenea, în ediția îngrijită de Șerban Cioculescu înlocuiri de cuvinte nejustificate prin metoda sa de lucru. Exemplu: *In cîntecul* (p. 13, ed. Ș. C.) pentru *La cîntecul* (p. 7, ed. 1865), pe de altă parte, forme curente în limbă ca: *șezurăm* sînt transcrise prin echivalentul arhaic *șezum*, pe cînd forma verbală *sum* e transcrisă prin *sunt*, inconsecvența fiind frapantă.

Tot pe seama inconsecvenței nejustificate trebuie pusă înlocuirea substantivului *Fortuna* prin *noroc* (la p. 213, ed. Ș. C.), unde citim, *norocul dispuse ca* (*noi*) pentru *Fortuna despuse ca* (*noi*), pe cînd la p. 19 editorul păstrează forma din original *după ce-mi surîde Fortuna*. Sînt de asemenea în ediția îngrijită de Șerban Cioculescu omisiuni de cuvinte sau propoziții. În „Însemnarea cuprinsului", bunăoară, citim la pagina 231: *Vecinătatea Londrei, străzi, piețe, grădini*. În original, textul este astfel: *Vecinătatea Londinului. Desbarcarea în Tamisa. Impresiunea ce face Londinul. Strade, plațe, grădini*.

Și cu toate acestea, Șerban Cioculescu consideră că ediția Iorga-Onciu, utilizată de atîtea generații de cititori a constituit un evident eșec, iar ediția noastră prezintă un text deformat; singura ediție *de mare răsunet* care *a rupt vraja nenorocului* este cea îngrijită de dînsul.

Pornind de la o astfel de afirmație, am încercat să ne imaginăm cum ar arăta o viitoare ediție din „Peregrinul transilvan", în lumina unora din principiile pe care Șerban Cioculescu le susține mai mult sau mai puțin deschis în recenzia din „Gazeta literară".

Noul editor ar fi nevoit, după aceste criterii, să reproducă unele forme lingvistice monstruoase care nu pot, la un examen critic minuțios, să fie considerate realități fonetice. Ba, mai mult, și în urma acestei atente analize a ediției din 1865 în comparație cu ediția noastră, exigentul editor, atent la terminația unor verbe, trece cu ușurință peste lecțiuni greșite, existente și în ediția domniei-sale și în ediția noastră.

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)

La pagina 41 din ediția îngrijită de Șerban Cioculescu, citim *Oamenii ospătarului*, în a noastră la fel, pe cînd în ediția din 1865 este vorba de *Oamenii ospodarilului* (p. 35), adică ai domnului.

N-am reprodus unele din greșelile ediției îngrijite de Șerban Cioculescu care nu pot fi explicate prin metoda urmată de editor, pentru a-mi atenua sau pentru a-mi scuza greșelile personale. Am intenționat doar să relev dificultățile multiple pe care le ridică o asemenea ediție, dificultăți care — dacă sînt diminuate sau ignorate — pot întoarce împotriva criticului unele afirmații grave pe care le-a făcut pe seama noastră.

Ajuns la capătul acestor considerații, aș vrea să atrag încă o dată atenția asupra cazului cu totul deosebit pe care îl reprezintă în literatura noastră modul de reeditare a „Peregrinului transilvan". Există mai ales din partea filologilor o cerință legitimă de a se publica o ediție din scrierile prozatorului ardelean în care să se respecte pe cît posibil fizionomia textului original. Trecînd însă peste dificultățile multiple legate de stabilirea realității fonetice din scrierile lui Drăgușanu, în stadiul cercetărilor actuale, socotim că trebuie avută în vedere și marea masă a cititorilor pentru care o astfel de ediție nu face decît să scadă succesul bine meritat al prozatorului ardelean.

Pus în fața unei astfel de alternative, m-am străduit, în limita posibilităților, a experienței de care dispuneam și a libertății permise de anumite criterii generale ale editurii, să realizez o ediție accesibilă unor cercuri mai largi de cititori și în același timp să păstrez pe cît posibil fizionomia autentică a textului.

Pentru a nu contraveni unor reguli editoriale în general bune, dar rigide în cazul lui Drăgușanu, n-am consemnat decît foarte vag în „Cuvîntul asupra ediției" unele libertăți pe care mi le-am permis în modernizarea textului pentru a-l face mai accesibil, fără să merg atît de departe cît au mers editorii anteriori. Fără îndoială însă că modernizarea destul de ponderată a textului nu explică alte greșeli, care există în ediția noastră.

Ținînd seama de variatele categorii de cititori, pe care trebuie să-i aibă în vedere editorul unei opere care pune probleme de textologie atît de dificile, socotim că se impunea ca, în primul rînd, să fie publicată o ediție din scrierile prozatorului ardelean accesibilă unor cercuri mai largi, fără să fie necesară modernizarea exagerată din edițiile anterioare.

Abia după familiarizarea generațiilor tinere de cititori cu scrierile lui I. Codru Drăgușanu (dat fiind faptul că edițiile anterioare au apărut la mari distanțe de timp), socotim indicată reeditarea „Peregrinului transilvan" după toate criteriile filologice. O anumită aproximație în interpretarea textelor nu poate fi evitată însă în stadiul cercetărilor actuale în această direcție și lingviștii care studiază istoria limbii noastre literare nu se pot dispensa de consultarea textelor originale.

BDD-A10364 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:35 UTC)